

Andrzej Kmieciak

Uniwersytet Kazimierza Wielkiego – Bydgoszcz

INTERNET JAKO MEDIUM W RELACJACH MIĘDZYLUDZKICH

Celem tego referatu jest zarysowanie badań filozoficznych nad Internetem. Głównym źródłem tej idei jest refleksja metodologiczna nad badaniami dotyczącymi komputerowej symulacji zachowań społecznych¹. W badaniu przyjąłem następujące założenia: 1) kondycja ludzka w ujęciu o. Mieczysława A. Krapca OP (świadomość utracalności własnego istnienia i stąd płynąca potrzeba umocnienia się w bycie – na różne sposoby); 2) trójkąt semiotyczny I.A. Richardsa i C.K. Ogdena² oraz 3) pragmatykę logiczną (R. Carnap, A. Grzegorzczak, L. Koj, W. Marciszewski, R.M. Martin) – chodzi tu o takie pojęcia jak komunikacja, przekonanie, uznawanie, rozumienie, funkcje performatywne itd.)³. Całkowicie pominąłem aspekt ontologii Internetu (np. N. Guarino), natomiast koncentruję się na aspekcie związanym z filozofią człowieka.

Co to jest Internet?

Internet jest siecią komputerową o światowym zasięgu. Dlatego często jest określany mianem sieci globalnej czy sieci rozległej. Faktycznie jest jednak połączeniem ze sobą wielu niezależnych sieci, sieci lokalnych (np. uniwersyteckich, miejskich), w których pracują setki czy tysiące komputerów. To połączenie odbywa się poprzez sieci telefoniczne, łącza radiowe, satelitarne, kablowe, światłowodowe. A całym ruchem pakietów danych sterują routery.

¹ *The Journal of Artificial Societies and Social Simulation*; <http://jasss.soc.surrey.ac.uk/JASSS.html> (08.05.2009).

² C.K. Ogden, I.A. Richards, *The Meaning of Meaning*, Brace & World Inc, Harcourt, New York 1923.

³ J. Kopania, *Pragmatyka logiczna*, [w:] W. Marciszewski (red.), *Logika formalna. Zarys encyklopedyczny*, Warszawa 1987, s. 281-295.

Internet jako narzędzie pośredniczące w relacjach międzyludzkich

Internet stał się narzędziem pośredniczącym w relacjach pomiędzy ludźmi należącymi do różnych grup społecznych, różnych kultur. W związku z tym na tradycyjne pytania dotyczące istoty człowieka i jego genezy można spojrzeć w innym aspekcie, w aspekcie dialogu międzykulturowego⁴. Na konieczność przeprowadzenia takiej refleksji wskazuje chociażby występowanie outsourcingu⁵ w wielu firmach.

Wyrazem tego nowego aspektu życia i badania naukowego są np. opracowane kodeksy etyczne informatyka czy badacza zajmującego się komputerową symulacją zachowań społecznych. Kodeksy te są tworzone przez ludzi należących do różnych kultur⁶.

E-obywatel i e-chrześcijanin jako skutek rozwoju społeczeństwa informacyjnego

Usługi sieciowe występujące w Internecie są odpowiednikiem tego, co mamy w życiu, np. poczta elektroniczna. Ale nowe własności Internetu wykreowały np. e-handel czy ideę e-obywatela (a nawet e-chrześcijanina), czyli człowieka, który uczestniczy w życiu społecznym, posługując się komputerem. E-obywatel to człowiek korzystający z radia internetowego, telewizji internetowej, kontaktujący się z instytucjami centralnymi i samorządowymi za pomocą Internetu, korzystający z Biuletynu Zamówień Publicznych (BIP). Jako pracownik mający dostęp do różnych świadczeń, takich jak urlopy, fundusze socjalne, wolne dni na opiekę nad dzieckiem. Jako przedsiębiorca poszukuje usług: jak prowadzenie księgowości, doradztwo prawne, poszukuje informacji statystycznych. Jako konsument korzysta z bankowości internetowej, zakupów przez Internet. Internet jest również znakomitą platformą edukacyjną, jako uzupełnienie i rozszerzenie studiów i szkoleń stacjonarnych. Jest platformą komunikacyjną pomiędzy poszukującymi pracy a pracodawcami⁷. Jest również platformą komunikacyjną dla służby zdrowia⁸. Moż-

⁴ C. Piecuch (red.), *Kondycja człowieka współczesnego*, Kraków 2006.

⁵ Polega na zlecaniu pewnych usług zewnętrznym firmom, np. sprzątnięcia pomieszczeń biurowych.

⁶ A. Kmiecik, *Metodologiczny aspekt konstrukcji etyki technologii informatycznej*, [w:] K. Kalka, A. Papuziński (red.), *Etyka.*, Bydgoszcz 2006, s. 298-308.
<http://www.computer.org/certification/ethics.htm> (04.05.2009).

⁷ Np. oferty pracy dla programistów o określonych umiejętnościach przedstawiane na stronie Programmers Heaven.

na również w tym kontekście zacząć mówić o przyszłościowym e-Kościele, czyli Kościele w społeczeństwie informacyjnym i postprzemysłowym.

Tak jak w życiu codziennym, przez kontakty bezpośrednie, powstają grupy zjednoczone jakąś ideą, tak również Internet jest środkiem, który przyczynia się do powstawania społeczności funkcjonujących w oparciu o jakieś idee. Znane są portale społecznościowe, np. Nasza Klasa, MySpace, FaceBook.

Znaczenie gospodarcze wydają się mieć przede wszystkim portale zrzeszające użytkowników oprogramowania określonych producentów, jak np. Embarcadero (dawniej Borland, później Inprise-Borland), Microsoft, IBM, Sun Microsystems. Użytkownicy takich portali mogą przedstawić swój problem, zapoznać się z rozwiązaniami przedstawianymi przez innych⁹.

Szczególnie należy zwrócić uwagę na społeczności internetowe związane z tworzeniem „wolnego oprogramowania” oraz oprogramowania o „wolnych źródłach” (liderem tych ruchów jest Richard Stallman). Przykładem jest portal SourceForge net, zawierający 180 tys. projektów informatycznych na różne platformy sprzętowe i operacyjne¹⁰. Z tego rodzaju oprogramowania korzystają samorządy wielu krajów Unii Europejskiej jak również administracje państwowe. Informacje na ten temat można znaleźć w prasie fachowej¹¹. Rolę takich portali można zauważyć w przypadku ekonomii społecznej¹². Przykładowo, emeryt prowadzący punkt kserograficzny chciałby rozszerzyć swoją działalność na drobne usługi poligraficzne, nie korzystając z komercyjnego oprogramowania. Musi jednak wiedzieć, gdzie dostać to oprogramowanie, na jakiej jest ono licencji. Wtedy jednak może okazać się potrzebna pomoc z zewnątrz (prawna, językowa, edukacyjna itp.).

Skutki zapośredniczenia znakowego ujęte filozoficznie

Z punktu widzenia pragmatyki logicznej związki międzyludzkie mają charakter relacji dwu- i więcej argumentowych, np. x jest przyjacielem y,

⁸ A. Bremer, M. Sławik, *E-Obywatel. Aktywny użytkownik komputera i Internetu*, Chorzów 2008.

⁹ <http://www.programmersheaven.com/>; <http://www.codegear.com/>;
<http://www.codeguru.pl/>; <http://www.codeguru.com/>. (08.05.2009).

¹⁰ <http://sourceforge.net/>

¹¹ Np. Linux+, LinuxMagazine, ComputerWorld.

¹² Zob. poświęcony zagadnieniu ekonomii społecznej cały numer miesięcznika "Więź" 4-5 (594-595) 2008. <http://www.ekonomiaspoleczna.pl/>; http://en.wikipedia.org/wiki/Social_economy; <http://www.case.com.pl/>

x rozumie zdanie A, x ma wspólne przedsięwzięcie z y itd. W życiu tradycyjnie rozumianym relacje te są bezpośrednie, tzn. nie są za pośredniczone¹³ przez jakieś medium, znak, np. emotikon. Mówiąc jeszcze inaczej, są to takie relacje, w których rolę odgrywają różne techniki wpływania na ludzi, „mowa ciała” itp¹⁴. W przypadku społeczeństwa informacyjnego środkiem pośredniczącym w relacjach stała się sieć komputerowa. Tę sieć można dla uproszczenia rozumieć jako złożony znak (względnie „przezroczysty”, czyli jako swoistego rodzaju znak formalny). To zapośredniczenie może prowadzić do urzeczowienia drugiego człowieka. Tym bardziej to zagrożenie jest widoczne, że nawet w codziennych relacjach między sobą jesteśmy skłonni traktować „drugie ja” jako rzecz. Taki sposób traktowania drugiego człowieka jest rezultatem pewnych cech ludzkiego poznania, np. aspektywności poznania¹⁵. Kontakt twarzą w twarz zostaje zapośredniczony przez interfejs komputerowy, który okazuje się teraz być podstawowym środkiem komunikacji¹⁶. Tracimy jednak wtedy cały kontekst sytuacyjny, „świat życia”, jaki występuje w tradycyjnym, bezpośrednim kontakcie.

Wraz z filozoficznym problemem urzeczowienia „drugiego ja” w kontakcie internetowym pojawia się drugi problem filozoficzny, związany z tym pierwszym: w jakim celu korzystać z Internetu? Czy po to, aby mieć, czy raczej po to, aby być? Pytanie „być czy mieć?” przed wielu laty postawił francuski pisarz i filozof, egzystencjalista chrześcijański Gabriel Marcel¹⁷. Ale jest ono szczególnie aktualne dzisiaj, w dobie rozwoju Internetu i jego anonimowości (pozornej dla administratorów systemów komputerowych). Kiedy liczą się tylko wartości utylitarne, następuje dehumanizacja. Społeczeństwo zamienia się w masę, a człowiek – w indywiduum określone przez ekonomiczną wydajność pracy. Czy np. rozwój Internetu w przyszłości pójdzie w stronę upowszechniania wiedzy? Przez wiedzę bowiem sobie coś uświadamiamy, a przez to następuje rozwój osobowości. Dostęp do wiedzy jest więc w tym sensie warun-

¹³ Sens słowa „zapośredniczony”: w relacji między podmiotem poznającym i przedmiotem poznawanym pośredniczy znak.

¹⁴ R.B. Cialdini, *Wywieranie wpływu na ludzi. Teoria i praktyka*, tłum. B. Wojciszke, Gdańsk 2007; A. Pease, *Body Language*, London 1988.

¹⁵ M.A. Krapiec, *Kim jest człowiek?*, [w:] *Wprowadzenie do filozofii* (pr. zb.), Lublin 1996, s. 269-334.

¹⁶ M. Bartyzel, M. Sierackiewicz, *Marzenia programistów – część 1. Projekty niedokończone*, "Software Developer's Journal" 5(173) 2009, s. 46-47; J. Chromiec, E. Strzemieczna, *Sztuczna inteligencja. Metody konstrukcji i analizy systemów eksperckich*, wyd. 2 zmienione, Warszawa 1995, s. 78-87.

¹⁷ G. Marcel, *Być i mieć*, tłum. P. Lubicz, Warszawa 1986.

kiem rozwoju własnej osobowości. Te dwa ostatnie zdania są uwikłane w pewną filozoficzną teorię świadomości, która tu jest pominięta¹⁸.

Literatura

- Bartyzel M., Sierackiewicz M., *Marzenia programistów – część 1. Projekty niedokończone*, Software Developer's Journal 5(173) 2009.
- Bremer A., Sławik M., *E-Obywatel. Aktywny użytkownik komputera i Internetu*, Chorzów 2008.
- Chromiec J., Strzemieczna E., *Sztuczna inteligencja. Metody konstrukcji i analizy systemów eksperckich*, wyd. 2 zmienione, Warszawa 1995.
- Cialdini R. B., *Wywieranie wpływu na ludzi. Teoria i praktyka*, tłum. B. Wojciszke, Gdańsk 2007.
- Kmieciak A., *Metodologiczny aspekt konstrukcji etyki technologii informacyjnej*, [w:] K. Kalka, A. Papuziński (red.), *Etyka*, Bydgoszcz 2006, s. 298-308.
- Kopania J., *Pragmatyka logiczna*, [w:] W. Marciszewski (red.), *Logika formalna. Zarys encyklopedyczny*, Warszawa 1987, s. 281-295.
- Krapiec M.A., *Kim jest człowiek?*, [w:] *Wprowadzenie do filozofii* (pr. zb.), Lublin 1996, s. 269-334.
- Krapiec M.A., *Realizm ludzkiego poznania*, wyd. 2, poprawione, Lublin 1995.
- Marcel G., *Być i mieć*, tłum. P. Lubicz, Warszawa 1986.
- Ogden C.K., Richards I.A., *The Meaning of Meaning*, New York 1923.
- Pease A., *Body Language*, London 1988.
- Kondycja człowieka współczesnego*. (red.) Cz. Piecuch, Kraków 2006.

Źródła internetowe (2009.05.08)

The Journal of Artificial Societies and Social Simulation;

<http://jasss.soc.surrey.ac.uk/JASSS.html>

<http://sourceforge.net/>

[http://www.programmersheaven.com/;](http://www.programmersheaven.com/)

[http://www.codegear.com/;](http://www.codegear.com/)

[http://www.codeguru.pl/;](http://www.codeguru.pl/)

[http://www.codeguru.com/;](http://www.codeguru.com/)

[http://www.ekonomiaspoleczna.pl/;](http://www.ekonomiaspoleczna.pl/)

[http://en.wikipedia.org/wiki/Social_economy;](http://en.wikipedia.org/wiki/Social_economy)

<http://www.case.com.pl/>

¹⁸ Jest ona zawarta w pracach o. M.A. Krapca OP (zm. 2008). Zob. szczególnie M.A. Krapiec, *Realizm ludzkiego poznania*, wyd. II, poprawione, Lublin 1995.